

պէս պիտի նորա մտաց աչքն բանայ, որ
նա տեսանէ պարզ և իմանայ առանց կրօ-
նամոլութեան թէ ո՞ր եկեղեցւոյ ծնունդ
է, և այն իւր ծնող եկեղեցին՝ ո՞ր կէտե-
րով է զանազանուած այլոցմէն, և ի՞նչ
պատճառաւ է մտել այն տարբերութիւն-
ներն, և նորա ծնող եկեղեցին ի՞նչպէս է
խկզբանէ ծագել, և մինչև այսօր յարա-
տեւել, որ այն մանուկն առ իւր մայրն չմը-
նայ ցուրտ և անտարբեր իւր զարգացած
ժամանակին, և խելամուտ լինի Գ. թէ
Հայրապետութիւնն ի՞նչ է, և ազգի հա-
մար ի՞նչ նշանակութիւն ունի: Այս երեք
խնդրոց վերայ պիտի հիմնեալ լինի սորա
հետեւեալ շարունակութիւնն, փոխուստ
տալով ի տարապարտ կրկնութենէ՝ ա-
ռանց որոշ գլխովք նշանակելոյ:

ԵԵՐՈՒՆԻ ԳԱՐԻԷԼ ՊԱՏԿԱՆԵԱՆ:

ԲԱՐՈՅԱԿԱՆ

ԱՐԿԵԹ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ.

(Ի Ժ. Լենին մայրոք)

ԵՐԷ ԶԵՐԵՐԵՐ.

Այլ վառարանցն վերջապետեց
Յազգին սիրոյ դառն յիշատակ,
Եւ վատ գործոց նոցին համար
Եզերերգին Քերթողք ի նուագ
Զխաբի անկաւ աշխարհսփող
Մեր Հայրենիքն իսպառ անլուր,
Գահ տէրութիւն իշխան զօրու
Հինից արդ բերանակուլ,
Զի՞ անխնայ Աւագանին
Պաք նախարարք համայն որեւոր
Անխղճասիրտ զժտեալ դահին,
Այս ամենայն չարեաց պատճառ:

Զի երբ իշխան անգէն զօրուն
Իշխանացաւ կալաւ զգահ,
Անդ բեկար էր պետ դասուն
Ծնող չարեացս ի մարդամահ,
Պժտխածին ծնունդք չարին
Իւր չար կամեցն են արքանեակ,
Որք դիակնցն յարիւն բոսոր
ԶՀայաստան լուացին համակ
Զօրաղխաց զօրք անհլու
Ինքնաղլուխ սուր ի ձեռին,
Ծառայք փեղկեալ զքող յերեսաց
Տեարց խստասիրտ կեանս բարձին,
Այսպէս յիրկծուէն փառակեցին
ԶԱյրապետան զպետութիւն,
Հագարացին գայլ ծարաւի
Իբրու ի գէշ սրացաւ ի նոյն
Ի մարդախուռն արեան մարտի
Արդոյց զնիզակ սուր երկապրին,
Որ ի ընթել զՀայաստան
Հերիք չարար գերել զմարմին,
Գաղթեաց արլ այր յիւր ակաստան
Զգուշացեալ գոհար անձին,
Գահակարեաց հրէշ վիթխար
Տանն անտերունջ Երամաղնին,
Թաւաղղոր անկան մարդիկ
Յարեան առուս բոսորաներկ,
Իբրու ոչխար ի սպանդանոց
Հեղան արիւնքն հրաշնկ,
Հրաշունչ փշեաց ժամաւ հոգմ,
Երաշտահալ եկն խորշակ,
Բուք մորիկ օդոց խառնուածք
Գերեաց եակն գարն երինորակ,
Զմեռն մահաւ թաղաւորեաց,
Սառնամանիք բացան յերկնից,
Երկիր շեռեալ զգարուն ծիծաղ
Ի սուղ որդւոցն լացակից,
Իբրեւ պրի կակամարարձ
Սրտախղճուկ յարեան ճապար,
Անմխիթար լայր դիակունս
Զանկեալ տապառտ անխոշեթաղ,
Աւագութիւլ նշխարեցան
Բմուր ամրոցք աշտարակեալ,
Իբրու վրացն սարդխոտայնք:

Ապարանից ի զարդ ձգեալ,
 Տաճարք կանդուն՝ անկան կործան
 Հողախշտի եղեալ հիմունք,
 Ձևառաւածարնակ զգրեթեալ
 Պատեալ բաղնիքն անդ հաստարուք:
 Բուն ի դերբուկս եղերաձայն
 Ընդ փոխ առնու զուարթանց քնար
 Չորերձագեան սուրբն հոգեմուք
 Եւ զիշակեր սեպն օգտաբար:
 Բեմը ամբիսն փայլք սրբա թեան
 Սեղան խորան քարատակեալ
 Փոշառեցաւ քիւտք քանդած
 Ի քառ բորբոս կանաչացեալ:
 Ամբիս մտաց զիս կենդանոյն
 Դնեն ի կեանս մահուան տխար:
 Չճան Աստուծոյ տխար անիւ
 Երբ յուշ ամեն՝ մանրանկար:
 Չեան Սիոնի յիւր աւերածն
 Յանդու թի ձեռս Բարեկունի
 Դարականգուն ի սուրբ քաղաքն
 Հրաշից կերտուած Սողոմոնի
 Որքան կանս զիւր կոծանումն
 Հայատառնեաց Տաճարանայր
 Յաւերս ազգաց արշաւասայր
 Իրր ի պատիւ Աստուածաշար:
 Ուխտ աչք նորս և դատակար
 Տարաշխարհեալ ի սիրտ ցաւած,
 Չարդք և սգապ և սաւրբ անթիւք
 Չեան կտորեալ անթրինաց:
 Ընդ առ զնոսք Բարեկունց,
 Հայատառնեաց սուրբ ուխտն ի տար
 Չգերութիւն նոր Սիոնի
 Նստեալ զիս բան յողբ հազար:
 Եւ քահանայք նորոյ ուխտի
 Տան Աստուծոյ կղերք պաշտենեալք
 Ձևառաւածակայր շքեղ Տաճար
 Բրիտոսական սիրոյն վրայք:
 Յայրչափ աղէտ կայ Հայատան
 Ո՛հ քան զիս է՝ զք թշուառ,
 Նա քրտնթիւք յարտար անթիւ
 Թաշկինակէ լաց զերաշխար:
 Ասա յիշատակ առնել կրից
 Վասն լաւոյ ազգիս գրոհին,

Որ Չաքարեայ մերթ զառածեալն
 Չերկնաթառցիկ զգերանդին,
 Գողոց սողց և ստերդմանց
 Յամպոց իջեալ վրէժխնդիր,
 ՅԱստուածաշունթ ի թափն ահեղ
 Գո՛հ յապտամբ դատուն յերիր:
 Ի հարաւոյ չարիք մեղ բիւր
 Բորբոքեցան բարեացն ի չիւր
 Սուր սուլ սաստիկ և սրածութիւն
 Թափանց յոսկերս աշխարհայիւր:
 Որպէս յուղւոյ ընծու ի դէպ
 Գալ ախոյեան զիմագրաւ,
 Համակ զինեալ ամարտաւան
 Մահ նիւթեցին յանձանց զրաւ:
 Այն օր էր մեղ յոր հատուցումն
 Տուաւ ազգիս վրիժուցն ի գործ,
 Այլ Տեառն զերթ սուր յարիւն արբեալ
 Վիրաւորաց գերեաց զխոց:
 Ոյց նախաթառ հոգոյ յարքունի
 Աստիճանեալ դատս յատենից,
 Ճոխանային ի բարձ պատուոյ
 Աղտան ազնիւ վեհք ի վեհից:

Համայն ապա յորսոյս բերան
 Յաստիկանէն բանտիցն ի հաղբ,
 Եւ կենսապարտ մահուն ի տղծ
 Ողջ զիւթեցան զիւթ զիւրախար:
 Եւ զոյց դահիճն յաւազանոյն
 Յիւր սիրելեացն ունէր համար,
 Չանխուլ ի մեղս Աստուածընդդէմ
 Գրէր նոցին մահահամար:
 Յառաջ խաղալ չարեացն յաճիր
 Յոր հայրենիք իմ՝ զիսովին,
 Ճիշտ նկարել չբաւէ հեղ գրիչ
 Աշխարհ հիմամբք զմեզ լացին:
 Սիրոս և հոգիս անյնդական
 Ըն ապրնային շնեն զծուխ,
 Յոր կայր երբեմն սուրբ Պատմարան
 Թողեալ մեզ անցրս հոգեբուղի:
 Հրկիզութիւն, առեւ բազում
 Բոց հրարորոք շնէր յաշխարհ,
 Ի մութ զիշեր զմիջորէ
 Տայր Ոստիկանն ի խոր խաւար
 Անհարկն երկանց տապնայ

Յաւէտ գտաւ յազգիս վերայ
Ի մէտ կըսողքն դառնութեան
Քան զքորկն Նաբոլայ:

Քանզի առ տէգ Տեառն ի մեզ
Տեղան Հինիցն ի տեղոտարախ,
Ծանրատաղտուկ Հազարացւոյն
Մատն ելսք անձեռնութախ:

Եւ զոր երբեմն տէր ի տանէս
Ոտաքանցեաց զՀին դառնարմատ,
Բիւր շտապիղն յազգիս համայն
Փշահեղձոյց յիղձ յանապատ:
Ի ժանտն իւր հոտ մահապատճառ
Եղ զալկահար ողջոյն զալար,
Տունկս ազածրիս մանկանց տիպար
Զծաղիկս ի մահ Հնչապատ:

Սուգ զմեզ առցին յայսմ հետէ
Ընդ սրածուծիւնն սուգ սեւաշխար,
Աչք ի լալիս սիրտ դառնութեան
Հեղցն զառուս աղբերաբար:

Զի յանօրէն գործոց ձեռին
Զեոք Տեառն զմեզ թողին անյայց,
Ընդ Մաղիտան ի նոր ռազմին
Թափեաց հրեշտակն մեզ բիւր հարուած:

Կամ առ Հեղեալն Աղոյշտոս
Ուր գերեցաւ Տուն սուրբ ուխտի,
Որ ի փրկանս մարդկան սեռից
Հինեաց տապան զեկեղեցի:

Եւ մեր Ածուին ի գործ խաւար
Ոչ ծագեցաւ արփին ճաճանչ,
Այլ ցողս աչացն իւր հրաբորբոք
Մեզ տիգացոյց խեթիւ ի լանջ:
Արշակունեաց զհետ անկման
Հայատանեայցս այս էր չարիք:
Ուր ոտիկան եւ ուր մարդպան
Կալան զՀոյս յամս ոչ ձիգ:

Երբ Հինգերորդ

Այլ տես գու Տէր ամենակալ
Զեռն քո կլիք զմեզ անյայց,
Մատն էզոք մեք աղաղկոյցն
Ի նախօտինքս զրացեաց:
Յայսն եւ ի ծաղր որոց զմեք

Խառնակրօն հեթանոսաց,
Հուրջ ամբարիշտ չամբուշ Պարսկին
Եւ խառնարիտ Հափարացեաց:

Անձամբ յանցեալք քեզ տախտամբ
Պատուիրանիդ գտեալ անաստ:
Քո դատապան արդար առ մեզ
Կամք անաջի անբարեբաստ:

Մեր ուխտաղանց քան զամեն ազգ
Տառապակիր մատն մեղաց,
Քո՛ է առ մեզ Քո՛ դատաստան,
Քո իրաւունք չեղեալ ի բաց:

Վիշտք պատահասք հասին անթիւ,
Մեր են չարիքս այս պատահար:
Լամբ հառաչեմք կողկողակն
Ո եր դարտասուս լարձ մինչ իսպառ:

Այդ զամենայն արդարադատ
Զոր արաւեր առ մեզս մեր,
Արդար է քո սուրբ դատաստան,
Իսկ ստեղծեր, զո՛ւ մի տանջեր:

Մատնեալ ի ձեռս անօրինին
Իբրեւ ի բանտ յանուր անել,
Երկնն ի ձայն դռեմք մանկանց
Ժամ՝ է քո արդ մեզ այցելի:

Ժամ՝ մեզ ոչ գոյ ժամ՝ փրկալ թիան
Ըմբոստացեալք պատուիրանիդ,
Առ բանալոյ չուծեմք բերան
Յերկեղն հարեալ սուրբ Ատենիդ:

Վասն Յակոբայ քո ծառայի,
Իսահակայ՝ Եւ Արթուրհան,
Որոց սրտի սուրբ մաղթանօք
Ողորմութեանդ արժանացաւ:

Քո բարկութիւն յարեալ առ մեզ
Մինչ անաստուած պտուկեալ,
Տրտունջ զքէն յազգ մեր համայն
Իբր Իսրայէլ չառողածահալ:

ԶԱստուածահրաշ քոց երախտեաց
Ժխտեալ իսպառ սքանչելիս,
Թողաք զօրէնս քո հոգեշունչ
Վէմք արատամք ի խելիս:

Մեղացն զծով դու զմեր հերձեալ
Անցաք հրաշիւք գոյ Մալխիտաւ
Յորպայթից զանձնս փրկեալ
Աներեւթ Փարաւոնի:

Անկուլ շնորհացդ մեզ առաջնորդ
Ի կենցաղոյս այս ճանապարհ
Եւ սուրբ Լոգիդ ուսնաճարդ

Յերկնից կայան լուսնապայծառ

Ի քուր հոտը լինարուղիս

Յոր արքայցիս զքո Իսրայէլ

Նոյն մեզ ետուր քուր կենդանի

Շնորհալուսկ հոգիս բուժել

Սակայն ընդ այս ո՛ւ Հայր զմած

Չարին խնամօք անդեղ ջ մեղար

Յարդար պատիժ մեր յանցանաց

ԶԲարձրեղդ Աստուած բարկացուցար

Վասն այն և քո հուր բարկութեան

Բորբորեցաւ յազգ մեր համբուն

Քո մեր հոգեոյ պաշտպանութեան

Չընծայեցաք հաւատողջոյն

Չընտիր ընտիրս մերոյ ուխտին

Յուխտիդ ի սուր սատակեցիր

Յաշխարհօրէն պատերազմին

Չարին զմեզ յոտն հարեր

ԶԲարկութեանդ արեաք բաժակ

Ծանեաք զայլ աղբ անտոհմական

Մեղաք ընդ հարս մեր անօրէն

Որ գունդապունդ ի սուր անկան

Իբր Եզրիպտոս մեր Հայաստան

ԶԱստուածածնաստ կրեաց պատիժ

Զհարուած ողբաց չորեքծագեան

Ելոյժ ի վրէժ Ազգս ամբարիշտ

Գետոցն չորք ելեմարուղիս

Յարին թոսոր դարձան վաակք

Թագաւորացն ի պատուհաս

Տեառնդ էր պատիժն յորդակայակ

Սահմանալից եկն մոժիկ

Խառնիճ մարախ զեռունքն անթիւ

Պարկտացան յանձրեւ հեղեղ

Յազգին ի մեղքս բազմաթիւ

Դաշաք և այգիք ծառք անտոռոց

Ի հուր մեղաց համածաւալ

Սպասեցան անդոց պոռուղք

Մարդապետինքն երաշտահար

Խստասրտին Փարաւոնի

Յանձանց ի խրատ շառաք տիպար

Ոչ Մովսիսի և Ահարոնի

Լուսաք բանիցն Աստուածատառ

Այր իւր կամաց սանձակատոր

Յանցեաւ ի մեղս Աստուածընդդէմ

Առաքելոցդ առ մեզ հրաշից

Լեալ ունենալից ի սիրտ դժխեմ

Երբ ԿԵՆԵՐԵՐԷՐ

Իսկ երանեալ նոցին կանայք

Որք կենաղբաւ յահեղ մարտին

Նոյն օրիորդք պարկեշտ աղջկունք

Չփափկու թիւն թօթափեցին

Յանխոնջ վաստակ տուեալ անձինս

Չազատու թիւն թողին ի բաց

Ընձին հանդիստ եկեալ ի զրաւ

Դրաւեցին վիշտս վշտաց

Բիւր ողբս ի սուղ զհետ մեռելոց

Յոր հաս կենացն ի մեծ մարտին

Ոմն զորդիս ոմն զեղբայր

Այլք զծնողս աւարէին

Իսկ որ փեսայք նորաստակք

Ի կուսական առաքաասին

Յորսայս անկան անդ շեշտակի

Յաշխարհամարտ պատերազմին

Ոչ մեծազգին ոչ սոսկական

Ոչ տէրն և ոչ երեք ծառային

Եւ ոչ իշխան և կամ աղբատն

Վարուց լսեքի զտարբեր կեան

Այլ կեանք խոշոր գիտնախշտի

Իր հասարակ ամենեցուն

Եւ սիգաւեա վայր անկողին

Ի բացօթեայս ողջ լեռնասուն

Չունէր ազատն և պայազատ

Ճաշ և ընթրիս պատրաստական

Ոչ հանդերձանքն առատաբաշխ

Եւ ոչ սեղան զիւր կոշնական

Ոչ հրաւիրակք ի հարսանիս

Հարսնաւիրաց լեալ ընդառաջ

Ոչ ի հանդերձ ի նուրբ շղարշ

Ընդ կանանին բազմահառաջ

Երամախոսք լացող տղայք

Մատաղատիք մարցն ի զրկին

Բարձեալ յաշաց զերկրութիւն

Ընդ մարցն յողբս լացակցէին

Տիկնայք Հայոց ի զիրկ փափուկ
 Սնեալք ի պերճ գահաւորակ,
 Բոկոսն ի տուն Աստուածային,
 Զայս եղիշէ . . . եղերերգակ
 Որ փափկասուն յարե կենաց
 Պերճ ի գահոյս կենցաղէին,
 Խոտածարակ յայրս ի լիրն,
 Իրրե էրէոց սովորէին:
 Արեակէզ սուրբ ճգնաւորքն
 Յիրանս գոյն սեաւ խորշովէին,
 Գիշերն ի զլուս յաղօթս Աստուած
 Մունջ ի բերան սաղմոսէին:
 Ամըակիցք լծակցեցան
 Ի խաչարարձ ասպարիզին,
 Զնաւու կենացն յատեանց ծովուս
 Յանդեանց հանդիստն վերուղղեցին:
 Տկարութիւն զկանացի
 Քաջագօտի ի բաց եղին
 Զզէն բարձեալ արիւթ թիւան
 Ի հոգեւոր պատերազմին:
 Զագահութեան հատեալ արմատ
 Ներկ նախանձուն ի սէր լուացին,
 Դէմ մոլութեանց փորձանս ի բիւր
 Ժուժկալութիւն խաբսխեցին:
 Զողորմութեան երկնից զլուսն
 Բացին յաղօթս ի սուրբ հայցուած,
 Համայնախումբ լուսն աւետիս
 Զերանութեան ձայնին փառաց:
 Այլիք՝ հարսուժք եղին Փրկչին
 Ճգնեալ զվարս առաքինեաց,
 Յկս յաշխարհէ չարիս յանձիւ
 Պամաւ կցորդ չարչարանաց:
 Արիւնաքիրտն նահատակաց
 Հայրենական երկրիս փրկանք,
 Հետս յանաղօտս նոցին վարուց
 Նորոգեցին սուրբ զյիշատակ:
 Խաչակցեցան չարչարանաց
 Յուսով կենացըն անմահի,
 Ընդ զօրութիւնս կուռեալ չարին
 Յանձուկ կենացս ասպարիզի:
 Ի կուսական առագաստէն
 Մինչ կենցաղոյս ցեղս աստի,
 Նուիրեցին զհարսնութիւն

Եկեղեցւոյ սուրբ Փետայի,
 Պսակ հարսնութեան զհոգեկան
 Զարդ երկնաւոր առագաստին,
 Պսակեցան անդ զանձաւաւ
 Դշխոյք անմահ թագաւորին:
 Լցին զդաս անկեալ զօրաց
 Զերից դասուց ասպատակին,
 Փառարանիչք ոխանաձայն
 Լուսապսակ յերկնից գահին:

ԵՐԷ ԵՐԷՆԷՐԷՐԷ

Այս ամենայն յոճ ընդհանուր,
 Որ յոճ ի սուղ վիպագրեցան,
 Դարձեալ յանհատ բանս երկրորդել
 Եկից Անցիցն ի Հայաստան:
 Որ Յազկերտէ ցԴենշապուհ
 Քան զոր յաւէտ զօրացն իւր պետ
 Մահուն հրաման ի Ղևնդեանս
 Վերնակրօնից վճիռ դառն ետ:
 Որ Գաղիչոյ Խոսխատունի
 Պարսից սահալ դէն յատուշան,
 Սուր երկապրի զեկուն քսու
 Սրեալ զՀայոց զերթ ամբաստան:
 Եւ որ Գարժոյլ և Գլխհոն
 Յուրացելոց խմբեալ պստակ,
 Յանհաւատից թուեալ ի դաս
 Հայոց ի գունդս յող երկապտակ:
 Որ և Վաղթմանդ երդմնապանց,
 Ոյր գործք են գործք պազշտ պետին,
 Յիւր մանգն ի խոր յանապատի
 Զզօրս Հայոց յածէր հեշտին:
 Որ հոսկ ի ուզվրն պարսկական
 Ըս թշնամիան անց դաշնաւոր,
 Զմարդպան Սահակ և զՎասակ
 Էած մատոյց սուրն յահաւոր:
 Որ ընդ Վահան գայր ի վտեր
 Հաղարաւութան էր այն Զարմիհր,
 Բիւր մեքենայս հաղբեալ նմին
 Պայքար ի վէյ լեալ մարտապիր:
 Որ յետ սոցուն Հապուհ Միհրան
 Ըս աշխարհիս մարդպանութիւն
 Զհետ Վահանայ մտեալ քաջին
 Վարագուրել զխաղաղութիւն:

— Իսկ որ Բուրդան Պարսիկ մարդպան
Զդառնալիչստ թափեալ յազգին,
Յիշխանութեան սորին և Հոնք
Ի հայրենիս մեր վաղեցին:

Այլ որ յունաց Հայք են բաժնին
Յաւուրս ի սոյն կրեցին զաղէտ,
Այր ընկերի անխղճասիրտ
Դաւաճանող կենացն ի խէթ:

Յետոյ իշխողք ի Հայաստան
Մի քան զմի ի գործ չարեաց,
Վշնատ, Վահրամ, Սուրէն, Վշոն
Զինեալ համակ ի մահ բաղմաց:

Ոահառունին երբ ի յունաց
Ազգին զգոն լեալ կառավար,
Աշխարհաւոր անդ տոհմականք
Հեղուն միմեանց զարին արգար:

Ապա անդէն Հագարացին
Ի Հայաստան լեալ միջամուխ,
Եհար զգորսն և զՎահան
Զանմիաբան ազգին զլուխ:

Զաշխարհն յաթուր ոտից կոխան
Լուացին արեամբ և զՎրարատ,
Յայնժամ որ ձեռքն՝ բանս եղին
Ստրկանալ անրունդատ:

Հազարք Հայոց հնարիցն ի դիւտ
Որք պատանդեալ ի դաշն ուխտին,
Անդ յիջանել յունացն ի գուճս
Պեանս ետուն՝ զմահ առին:

Այսպէս յունաց մերթ անձնատուր
Մերթ մահատիւու Հագարացոյցն,
Լքաւ անգոր ողջն Հայաստան
Ի մարտս աղդացն զօրօք անհուն:

Հուսկ զօրացաւ անդգամտիցն
Չեռն յաղթութեան անօրինին,
Պալաւ զերկիրս յիւրն ոստիկան
Անդ Աբղլահ եկն առաջին:

Սա նենգումանդ վարեալ խորհուրդ
Շղթայակապ կալաւ զորեար,
Յիւր պետութեան ի դահանխատ
Հասոյց կապեալն ծառայարար:

Յետոյ Մահմատ զիփսաղարձ
Թափեաց վնաս զբիրազդի,
Այլ որ Պաշմայն ի սիրտ դժխեմ՝

Անց զբազմօք գործ աղտեղի:

Զի երբ ի զլուխ խաղաց ազգին
Զանյիշելին նիւթեաց չարիս,
Զաւագորեար զազատն և պետ
Մատնեաց ի հուր յեկեղեցիս:
Նմա յաջորդ ոստիկանեաց
Վիթ վառչուեր և հուսկ Մրուան,
Որ առ Աշոտ եթող յազգին
Պառավարել բարեացն յօճան:

Այլ չե ի խնամսն յարաւեւալ
Շնորհացն ի ձիր անօրինին,
Տեղակալեաց անդէն Եզիս,
Հարկապահանջ Հագարացին:

Անդ նախ սթոռ Դաւիթ Գրիգոր
Վատախորհուրդ Հայոց իշխան,
ՅԱշոտ պատրիկ գործ անողորմ:
Գործ նիւթեցին դժոխական:

Նեղեալք ի վիշտս բարրարոսաց
Չեռաց ի ձեռս էր Հայաստան,
Հէկք աւաղակք աւարառուք
Հասին անթիւ մինչ ցՀասան:

Որքան զամեն մուկալ յարին
Իրրու գազան ի գէշ տապաստ,
Ի քառածագս ակուեալ հրոսակ,
Ողջոյն ապաստս եղ յանապատ:

Աստ Հայաստան զիփսաղարձ
Ի թշնամիս տեղայր զսուր,
Յեց յոյժ բազկաց քաջացն յորդիս
Յակաստանիս լերանցն ամուր:

Այլ երբ արիւն չըջանս ի վեց
Ծիր բոլորէր յիւր կեղրոնի,
Եզիտն երկրորդ գայր ոստիկան
Քառապատկեալ զսակն հարկի:

Ծանրատաղոտուկ ձեռն յանօրէն
Նեղէր զազգն յիւր բան հրամանի,
Զիւր երկարել իշխանութիւն
Ողջ պատանդեաց զքաջս ազգի:

Այլ մինչ երկրիս յաջորդաւոր
Խուզիմն և Հոլ կալան զհոյ,
Յամեն կուսէ կալաւ և զմեղ
Ատիւլութիւն հրաբորբոյ:

Այլ յետ նոցին աշխարհաւոր
Եկն Բուղայ դժոխածին:

Այս առաջին է յիւր չարիս
Փսիող զմահ յամենեանի,
Որ իւր չարիք են մշտապէս
Ի հայրենիս գրեալ անջինջ,
Անարժան մինչ յողջոց նուազ
Եղերեգիւ՝ լռէ հէգ գրիչ:

ԱՌԷԼ ԱՐԲԵՊԻՍԿՈՊՈՍ

Ա. Զ. Գ. Ա. Ե. Ի. Ն.

ԶՆՈՐՀԱԿԱՆՈՒԹԵԱՆ ՈՒՂԵՐԶ

ՅՈՒՆԻՆՈՅ.

Մինչ վ. Է. Հ. Հայրապետ ի Ս. Պ. բուրգ էր, ի պատիւ Նորին Արքութեան վայելուչ մի հացկերոյթ տալոյ բաղձանօք՝ տեղւոյն երեւելի Հայազգիք բաւական գումար հանգանակած էին, որոյ համար Ս. Հայրապետ ըստ արժանւոյն շնորհակալութիւն յայտնելէ վկնի՝ յորդոր ուղղեց Պատգամաւորութեան՝ զայն գումար նուիրել ազգօգուտ նպատակաց, և ի ձեռն նոցին՝ Ռուսական 1864-ի և 66-ի վիճակարկութեանց արժեւորմաններէն գնելով ութնական հատ նուիրուեցան Ա. Պօլսոյ Եզգ. Հիւանդանոցին և Ուլնիոյ Հայոց Վարդաց*), ինչպէս նաեւ տասն և երկու շուրջառ՝ Պրուսայու, և երկու հատ ևս վիճակին՝ եկեղեցեաց ընծայուեցան:

(*) Ի նոյն միջոցի՝ Ս. Հայրապետ յիշեալ արժեւորմանները անտի յղեց ի Պօլսա առ բարեւ յիշատակ Պօղոս Ս. Արքեպիսկոպոս յայնժամեան Պատրիարքն, և ի ձեռն նորին՝ ութն հատն՝ Ա. Պօլսոյ Ս. Փրկչեան Հիւանդանոցին Հոգաբարձուաց, և ութն հատն ևս առ Մեծ. Սիմէօն և Սեպուհ Էֆէնտիսն Մարտուտեան յանձնուեցան: Վերջինքս իբրեւ յաւանդ կապահեն Ուլնիոյ ազգ.

Այս անգամ Ուլնիոյ Արժ. և Վաղ. Ժողովներն ստանալով տեղւոյն դպրոցաց նուիրեալ արժեւորմանակաց կուտակեալ տարեկան տոկոսիքը՝ հետեւեալ ուղերձիւ իւրեանց երախտապարտ շնորհակալութիւնը կմատուցանեն Նորին Արքութեան:

Աստուածաւալ եւ վեհափառ Սրբազնագոյն
Կաթողիկոսի ամենայն Հայոց Քահանայապետիդ

Երկնքնաց Ս. Գարշապարաց

Ի համարք մատչիմք:

Տէր.

Զեր վեհափառութեան ուշադրութիւնը արդէն Ուլնիոյ բնակչացս վրայ դարձունելով մտաւոր հարստութեան անհրաժեշտ ըլլալը նկատելով՝ բարեհաճեր էք Զէյթունի դպրոցի համար ութ հարիւր քարպովանցի արժէթղեր ի պահեստ տալ վանմաշուք Մարտուտեան Սիմօն եւ Սեպուհ պէյերուն, որպէս զի վիճակահանութեամբ եթէ յաջողինք վաստկել օրինաւոր դպրոցի մը բացուելու ծոռնարկութեան կարելոր գումարը, եթէ ոչ դոնէ շահ մը առնուի, որով բարիք մը կատարած կրկայք Զէյթունի:

Վեհ. Ազգասէր Հայր, ահա վեց եօթն տարուան շահը եղեալ 3000 դուրուշ ողջ ստակ ամբողջապէս ստացանք յիշեալ վսեմ. Սեպուհ պէյէն և անմիջապէս Զէյթունի դպրոցներուն մատակարարուեցաւ. եթէ յաջողուէր վիճակահանութիւնը՝ առանձին ուսումնարան մը պիտի բանայինք Զեր Բարձր Վեհափառութեան Անուամբը: Բայց եւ այնպէս այս շահու գումարը դարձեալ խիստ մեծ գործ կտեսնէ. որովհետեւ մեր հայրենակից Արժ. Գրիգոր վարդապետ Արարդեան Հայր սուրբը՝ որ Զէյթունի վանուց վանահայր եւ զիւղարաղաքիս եւ վիճակներուն տեսուչն

դպրոցաց նուիրեալները, և տոկոսիքը ապահով միջոցօք կհասուցանեն առ Առաջնորդն տեղւոյն՝ դպրոցաց վերայ գործածելոյ համար — Իսկ երբ վիճակախաղութենէն նշանուոր մի գումար վաստակին՝ յօգուտ մերազնայցն Ուլնիոց և խորհրդով Վեհ. Հայրապետի Ազգիս՝ արժանաւորն կանօրինութի՝ օրինաւոր մի վարժարան հիմնելոյ համար: